

РОЗДІЛ 2.

ТВОРЧА АКТИВНІСТЬ УЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ ЯК УМОВА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКТИВНОЇ ОСВІТНЬОЇ СТРАТЕГІЇ

ВИКОРИСТАННЯ ДІЯЛЬНІСНОГО ПІДХОДУ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Андріана Баштанікова, здобувачка ступеня вищої освіти «бакалавр»

Науковий керівник: Л.К. Свиріпа, викладач-методист

Комунальний заклад Львівської обласної ради «Бродівський фаховий педагогічний коледж імені Маркіяна Шашкевича» (Україна)

USE OF THE ACTIVITY APPROACH IN UKRAINIAN LANGUAGE LESSONS FOR JUNIOR SCHOOL CHILDREN

Andriana Bashtanikova, bachelor's student

Municipal institution of the Lviv regional council «Brody Markiyan Shashkevych professional pedagogical college» (Ukraine)

***Анотація.** В статті розкриваються особливості використання діяльнісного підходу на уроках української мови з молодшими школярами. Також представлені методи та прийоми, які можна використовувати на уроках з дітьми.*

***Ключові слова:** діяльнісний підхід, методи, прийоми.*

***Abstract.** The article reveals the features of the use of the activity approach in Ukrainian language lessons with younger schoolchildren. Methods and techniques that can be used in lessons with children are also presented.*

***Key words:** activity approach, methods, techniques.*

У сучасному освітньому середовищі у зв'язку із розвитком суспільства, прогресом новітніх технологій змінюється все, зокрема удосконалюється підхід до навчання задля мотивації активної діяльності учнів. Початкова школа ставить перед собою завдання не лише передавати знання, але й залучати учнів до процесу активного отримання цих знань. Саме тоді учні будуть більш зацікавлені та краще сприйматимуть, усвідомлюватимуть новий матеріал. Використання діяльнісного підходу на уроках української мови в молодших класах проявляється як один із ключових методів, спрямованих на розвиток комунікативних та мовленнєвих навичок молодших школярів.

Діяльнісний підхід передбачає активну участь учнів у різноманітних мовленнєвих ситуаціях, спрямованих на вивчення нового матеріалу, виконання завдань, які пропонує вчитель як фасилітатор, а учні виступають як активні учасники комунікації. Цей підхід допомагає молодшим школярам не лише вивчати мову, а й розвивати вміння використовувати її в практичних ситуаціях із повсякденного життя, що робить навчання більш ефективним та захопливим.

У процесі використання діяльнісного підходу вчителі створюють сприятливу для здобувачів освіти атмосферу, навчальні осередки для розвитку мовних навичок, де учні можуть експериментувати з виконанням завдань, спілкуватися, комунікувати та виражати свої думки. Це сприяє не лише вивченню мови, але й формуванню умінь адаптуватися до різних комунікативних ситуацій, вміти дискутувати та відстоювати свою думку, домовлятися про розподіл обов'язків при спільній роботі у групах чи командах.

Хочемо запропонувати до введення у навчальний процес такі сучасні прийоми застосування діяльнісного підходу, що створюють атмосферу невимушеності, комфорту, посилюють увагу до ведення активного сприймання інформації учнями. Наприклад, метод драматизації та театралізації (прийом "Перевтілення"). Подаємо проблемну картинку, на якій показано ситуацію спілкування друзів, а саме їх різні погляди на одну і ту саму річ. Діти не

можуть вирішити, куди піти погуляти: перший хлопчик хоче йти в зоопарк, а другий у парк розваг, тому відбувається суперечка.

Цікавою, на наш погляд, є вправа «Круглий килим». (У поданій інтерпретації можна виконати під час ранкового кола у рубриці «Обмін інформації»).

Питання, які вчитель, як ведучий, має поставити:

- Хто спілкується?
- Для чого вони спілкуються?
- Де спілкуються?
- Як вони розмовляють? А чому?
- Як ви думаєте, чи можна вирішити їхню суперечку? (так\ні)
- Ті, хто думає, що не можна, чому ви так думаєте?
- А ті, що думають, що можна, то як це вирішити?

Проводити вправу потрібно фронтально (тобто одночасно із всім класом). Також можна на прикладі цього кола зробити «читацьке коло», де діти самостійно б підходили крутили колесо та відповідали на запитання за змістом твору. Наприклад: про що йдеться у творі? Хто головні герої? Чого вчить нас цей твір? Яка частинка запам'яталася найбільше?

Доречним, на наш погляд, є використання вправи «Морський бій».

Діти повинні об'єднатися у команди, наприклад, по рядах та обирати капітанів. Вчителька дає капітанам листочки із написаним словом (для всіх команд, це слово однакове). Вони називають слово, до якого їхня команда повинна на одному листочку дібрати й записати якнайбільше схожих слів. Згодом команди по черзі називають по одному слову і викреслюють його, якщо в інших команд є таке саме слово, то вони його теж викреслюють зі списку. Перемагає та команда, в якій залишилися не названі слова.

Це завдання зручно, використати при проведенні етапу «Актуалізації опорних знань» з метою, щоб повторити, пригадати знання учнів з теми та налаштувати на подальшу роботу на уроці. Тут не так важлива перемога, але ця вправа створює суперництво у класі та мотивує дітей, тому на етапі «Мотивації навчальної діяльності» вона також буде актуальною. Основне методичне значення цієї вправи полягає у збільшенні словникового запасу учнів та розумінні сенсу нових слів, бо це відбувається саме тоді, коли капітани по черзі називають слова, адже у цей момент всі учні класу мають можливість почути від своїх однокласників нові слова, у командах думають про їх значення. І словниковий запас поповнюється, розширюється адже школярі намагаються відібрати слова, які найважче вгадати, щоб перемогти.

Вправа «Карусель». Можна використовувати на етапі закріплення вивченого матеріалу. У каруселі написані імена дійових осіб підбраного твору, який вивчали учні, кожна дитина крутить колесо і відповідно до того, що їй випаде, вона йде у ту чи іншу команду. Завдання гри - захистити інтереси особи, яка вам дісталася шляхом моделювання ситуацій. Тобто, кожна команда захищає свого героя і одночасно вчиться комунікувати з однокласниками, дискутувати, відстоювати свої інтереси, активно мислити, наводити аргументи.

Вивчення української мови в початковій школі – це не лише набір правил та традиційних вправ із підручників, хоч і це важливо, але й творчий процес, спрямований на розвиток мовленнєвих навичок та культуру мовлення у молодших школярів. Один із ключових методів, що допомагає досягти цієї мети, – це «Щоденні п'ять» на уроках української мови. Це короткий, але важливий етап уроку, який спрямований на активізацію мовленнєвої діяльності учнів та розвитку зв'язного мовлення. Ця практика охоплює в себе п'ять хвилин на початку кожного уроку, протягом яких учні мають змогу вільно висловлювати свої думки на будь-яку тему, розповідати про свої враження та досвід. Під час «Щоденних п'ять» учитель створює комфортну атмосферу, де кожен учень відчуває себе важливим та особливим. Це дозволяє дітям вільно виражати свої думки, розвивати навички спілкування та навички аргументації.

Крім того, «Щоденні п'ять» стимулюють інтерактивність та взаємодію між учнями, оскільки вони можуть коментувати та доповнювати виступи один одного, обмінюватися ідеями та досвідом, знаходити спільні інтереси.

У результаті - це стає не лише часом для розвитку, але й можливістю для поглибленого знайомства з українською мовою та культурою, а також сприяє формуванню впевненості в собі та вмінню виражати свої думки у класі, не боятись осуду інших.

Доречним та змістовним є також «Квест» - це не лише гра, це виклик для розуму, де потрібно використовувати логіку, кмітливість та спритність, щоб пройти через всі визначені вчителем відповідно до рівня розвитку і знань учнів свого класу перешкоди, щоб в результаті досягти мети.

У квестах важлива не лише сама мета, але й шлях її досягнення, все залежить від креативності учнів, вчитель не повинен ставити чітких рамок. Під час подорожі кожен зустрічає нових персонажів, діти читають текст, вирішують складні головоломки, якщо потрібно, то розшифровують слова, розбирають їх чи знаходять спільнокореневі слова, а також розгадують сховані загадки та підказки під час вивчення усної народної творчості, отже, все залежить від того, яку тему учні вивчають на даному уроці. Технологія сприяє розвитку креативності, навичкам командної роботи та вмінню працювати в умовах обмежених ресурсів і активно, через дію, засвоювати новий матеріал.

Усвідомлюємо, що ключовим елементом є індивідуальний підхід. Наприклад, у рамках проєкту «Друкарня» учні беруть на себе різні ролі: одні створювали макети обкладинок, інші придумували зміст, а ще інші керували процесом та презентували проєкт. Усі проєкти виявилися успішними, кожен учень відчував себе залученим у процесі, а цікавість до власної створеної книги гарантувала зацікавленість у навчанні, особистісному розвитку, особливо у навичках читання. Саме ігри допомагають розслабитися, зменшити стрес й адаптуватися, що виникає інколи від зміни умов навчання чи зміни підходу. Тому для молодших школярів важливо, щоб перехід від ігор до навчання був плавним та послідовним.

Зараз у багатьох підвищується усвідомлення, що ігри з цеглинками *LEGO* стають улюбленою частиною уроку, враховуючи те, що вони є у кожному класі, забезпечені державою. *LEGO* не лише розважають учнів, але й сприяють розвитку різних навичок, включаючи пам'ять, творчість та дрібну моторику (складання літер із цеглинок у першому класі чи відповіді на питання зі стабільною відповіддю способом підійманням цеглинок певного кольору).

Діяльнісний підхід виходить за межі звичайної гри, дозволяючи учням залишатися дітьми, але при цьому активно навчатися та розвивати навички. Навчання через гру сприяє швидкій адаптації до шкільного середовища, налагоджує комунікацію та розвиває навички командної роботи вже на початковому етапі навчання.

Вдалиий урок - це не лише творчість учителя на ґрунті професійної підготовки, а й вияв його культурного та педагогічного кругозору, обізнаності у різних сферах життя, особистісних якостей, гуманності, постійної турботи про розвиток дітей та виховання майбутнього свідомого й розвинутого покоління для нашої держави. Тому саме вчитель як людина, яка багато часу проводить з учнями, враховуючи їх індивідуальні особливості, з метою ефективного навчання підбирає ті інноваційні методи та прийоми, які пов'язані із життям, досвідом і діяльністю дітей.

Дані методичні рекомендації, на нашу думку, можуть бути використані для учнів початкової школи, а також для студентів та вчителів НУШ з метою формування мовленнєвих умінь та навичок здобувачів початкової освіти, розвитку зв'язного мовлення шляхом діяльнісного підходу до навчання.

Використання діяльнісного підходу на уроках української мови у молодших школярів є ефективним інструментом для розвитку мовленнєвих навичок. Цей підхід сприяє активній участі учнів у процесі навчання та розвитку їх комунікативних здібностей, що є ключовими компонентами успішного вивчення рідної мови.

Список використаних джерел

1. Вашуленко М., Дубовик С. Формування дослідницьких умінь на уроках української мови. *Учитель початкової школи*. 2019. № 9. С. 3-6.
2. Большакова І., Пристінська М. Українська мова та читання: підруч. для 4 кл. закл. загал. серед. освіти: у 2-х ч. Ч. 2. Харків: Вид-во «Ранок», 2021. 131с.
3. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти, розроблені під керівництвом Р. Б.Шияна. 3-4 класи / уклад. А.В. Лотоцька. Харків: Вид-во «Ранок», 2020. 240 с.

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ В ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ О. ЗАХАРЕНКА

Наталія Бернацька, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: Ю. В. Бондар, докторка філософії (PhD), старша викладачка
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

FORMATION OF THE CREATIVE PERSONALITY OF THE FUTURE TEACHER IN THE PEDAGOGICAL HERITAGE OF O. ZAHARENKA

Natalia Bernatska, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

***Анотація.** У статті висвітлено прогресивні погляди О. Захаренка на формування творчої особистості майбутнього педагога. Зокрема, звернуто увагу на умови для творчої самореалізації майбутнього учителя. Окреслено основні сфери професійно-творчої самореалізації педагога. Описано вимоги до особистості вчителя. Висвітлено рекомендації для майбутніх педагогів.*

***Ключові слова:** майбутній учитель, творчість, О. Захаренко, професійна підготовка, освітній процес.*

***Abstract.** The article highlights the progressive views of O. Zakharenko on the formation of the creative personality of the future teacher. In particular, attention was paid to the conditions for creative self-realization of the future teacher. The main spheres of the teacher's professional and creative self-realization are outlined. The requirements for the personality of the teacher are described. Recommendations for future teachers are highlighted.*

***Key words:** future teacher, creativity, O. Zakharenko, professional training, educational process.*

Нова українська школа потребує нового вчителя, який мислитиме і діятиме творчо, буде генератором змін, впроваджуватиме інновації в освітній процес. Відповідно, вагомим значенням набуває проблема професійної підготовки майбутнього педагога. Зокрема, в Концепції «Нова українська школа» зазначається головна місія нової школи – допомогти розкрити та розвинути здібності, таланти й можливості кожної дитини, на основі партнерства між учителем, учнем і батьками [6]. З огляду на це, вчитель має стати другом дитини, порадником, ініціативною особистістю. Задля вирішення окреслених завдань, вагомим значенням набуває звернення до педагогічної спадщини минулого, зокрема, ідей О. Захаренка, який був зачинателем педагогіки співробітництва та на практиці реалізував ідею школи-родини.

Дослідженням прогресивних ідей О. Захаренка займалися багато науковців, серед яких варто відзначити Л. Березівську, Т. Бондаренко, Л. Даниленко, Т. Завгородню, С. Захаренка, О. Крутенко, А. Кузьмінського, С. Мукомел та інших. Зокрема, наукові розвідки Л. Березівської спрямовуються на вивчення принципу індивідуального підходу до учнів у творчій спадщині О. Захаренка; Л. Даниленко зосереджує увагу на інноваціях у педагогічній спадщині О. Захаренка; Т. Завгородня у своїх напрацюваннях висвітлює проблему виховання особистості в колективі у педагогічній спадщині О. Захаренка; С. Захаренко приділяє увагу